

**BOSHLANG'ICH SINIF O'UVCHILARDA LOGORITMIK MASHQLARNI QO'LLASH
TEXNOLOGIYALARI**

Murodillayeva Matluba

Musika ta'limi 21/1 guruh 5-kurs talabasi

Chirchiq davlat pedagogika universiteti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida logoritmik mashqlarni qo'llash texnologiyalari yoritilgan. Logoritmik mashqlar musiqa, harakat va nutq faoliyatining o'zaro uyg'unlashuvi orqali bolalarning jismoniy, emotsional hamda intellektual rivojlanishiga xizmat qiladi. Tadqiqotda logoritmikaning nazariy asoslari, uning musiqiy ta'lim jarayonidagi o'rni hamda o'quvchilarning psixomotor qobiliyatlarini shakllantirishdagi ahamiyati tahlil qilingan. Boshlang'ich sinfda logoritmik mashqlarni qo'llash o'quvchilarda ritm tuyg'usini, koordinatsiyani, diqqatni jamlash va eslab qolish qobiliyatini rivojlantiradi. Shuningdek, maqolada o'qituvchilar uchun logoritmik mashg'ulotlarni tashkil etishning samarali bosqichlari va pedagogik texnologiyalari keltirilgan.*

Kalit so'zlar: *logoritmika, musiqa ta'limi, ritm, harakat, koordinatsiya, psixomotor rivojlanish, pedagogik texnologiya, boshlang'ich sinf, ijodiy faoliyat.*

Kirish: Logoritmik mashqlar musiqiy tarbiya jarayonida o'quvchilarning jismoniy va ruhiy rivojlanishini uyg'un holda ta'minlaydigan muhim pedagogik vositalardan biridir. Boshlang'ich sinf davri bolaning sezgi, idrok, eshituv, diqqat va harakat koordinatsiyasi jadal rivojlanadigan bosqich bo'lib, bu davrda logoritmik mashqlarni qo'llash ularning tabiiy imkoniyatlarini samarali shakllantirishga yordam beradi. Logoritmika — musiqiy ohang, ritm va harakatlar uyg'unligi asosida bolaning eshituv, nutq va harakat faoliyatini rivojlantirishga qaratilgan kompleks mashg'ulotlar tizimidir.

Musika ta'limida logoritmik mashqlar o'quvchilarning ritmni sezish, ohangni idrok etish, tovush balandligi va sur'atini farqlash qobiliyatini shakllantiradi. Shu jarayonda bolalar musiqaga mos ravishda harakat qilishni, tanani boshqarishni, jamoada harakatni muvofiqlashtirishni o'rganadilar. Natijada ularning nafaqat musiqiy eshituv qobiliyati, balki tafakkur, nutq va emotsional ifoda qobiliyatlari ham rivojlanadi.

Logoritmik mashqlar o'z mohiyatiga ko'ra pedagogika, psixologiya, fiziologiya va san'atning kesishgan nuqtasida joylashgan bo'lib, ular bolaning jismoniy harakati orqali musiqiy sezgini mustahkamlashni ko'zda tutadi. Masalan, musiqaga mos yurish, qadam tashlash, qo'l harakatlari yoki mimikani bajarish orqali o'quvchi musiqiy ritmni tanada his etadi va uni ongli tarzda takrorlay oladi. Bunday mashg'ulotlar o'quvchining

musiqiy his-tuyg'ularini uyg'otadi, diqqatni jamlashni, hissiy muvozanatni saqlashni o'rgatadi.

Boshlang'ich sinf yoshidagi bolalar uchun logoritmik mashg'ulotlarning asosiy maqsadi — ularning musiqiy ritmni anglash, harakatni boshqarish va musiqiy ifodani jismoniy faoliyat orqali ifodalash ko'nikmalarini rivojlantirishdir. Shu bilan birga, logoritmik mashqlar bolalarning o'z-o'zini erkin tutish, ijodiy fikrlash, emotsional holatni boshqarish, nutq va nafasni to'g'ri taqsimlash malakalarini mustahkamlaydi.

Logoritmika metodining nazariy asoschisi sifatida E. Jak-Dalkroz nomi bilan bog'liq yondashuv butun dunyo musiqa ta'limi tizimida keng qo'llanadi. Uning fikricha, musiqiy ritm insonning tabiiy harakati orqali to'liq anglanadi. Shu bois logoritmik mashqlar musiqani nafaqat eshitish, balki uni tanada "his etish" imkonini beradi. O'zbekiston ta'lim tizimida ham bu yondashuvni musiqiy ta'lim dasturlariga integratsiya qilish o'quvchilarning individual rivojlanishiga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Logoritmik mashqlarni o'tkazishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar — interaktiv metodlar, raqamli audio va video resurslardan foydalanish, musiqiy o'yin elementlarini kiritish o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Shu orqali ta'lim jarayoni ijodiylik, harakat va his-tuyg'u uyg'unligi asosida tashkil etilib, musiqa ta'limining samaradorligi oshiriladi.

Asosiy qism: Logoritmik mashqlarni boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan ishlash jarayonida qo'llash musiqiy-pedagogik faoliyatning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Ular orqali bola musiqaning ritmik tuzilishini nafaqat eshitadi, balki uni tana harakati orqali his etadi va ifodalaydi. Bu jarayon psixomotor rivojlanishning tabiiy shakli bo'lib, bolaning musiqiy, jismoniy va emotsional sohalarini uyg'unlashtiradi.

Logoritmik mashg'ulotlarning samaradorligi ularni to'g'ri rejalashtirish va o'qituvchining mahoratiga bog'liq. Avvalo, mashg'ulotlar o'quvchilarning yosh xususiyatlari, fiziologik imkoniyatlari va psixologik tayyorgarligi darajasiga mos bo'lishi lozim. Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun logoritmik mashqlar qisqa, qiziqarli va oson bajariladigan shaklda tashkil etiladi. Har bir mashq musiqaning sur'ati, ritmi, ohangi va mazmuniga mos harakat bilan birga bajarilishi kerak. Masalan, tez sur'atli kuyda sakrash yoki yengil yugurish harakatlari, sekin kuyda esa cho'zilma harakatlar bajarilishi tavsiya etiladi.

Logoritmik mashg'ulotlar uch asosiy bosqichda amalga oshiriladi: tayyorgarlik, asosiy va yakuniy. Tayyorlov bosqichida o'quvchilar musiqani tinglash, ritmni his qilish va nafasni to'g'ri taqsimlash mashqlarini bajaradilar. Asosiy bosqichda musiqiy harakatlar, qadam tashlash, sakrash, qo'l va tana harakatlarini musiqaga mos holda bajarish o'rganiladi. Yakuniy bosqichda esa o'quvchilar ijodiy topshiriqlar bajaradilar: ular musiqaga mos harakatlarni mustaqil tanlaydilar yoki yangi harakatlar ixtiro qiladilar.

Logoritmik mashqlarni qo'llashda o'qituvchi har bir bolaning individual ritmik sezgirligini inobatga olishi muhim. Chunki ayrim bolalar ritmni tez anglaydi, boshqalari esa ko'proq takrorlashga muhtoj bo'ladi. Shu bois dars jarayonida differensial yondashuv, ya'ni har bir o'quvchi uchun mos temp va murakkablik darajasini tanlash, mashqlarni asta-sekin murakkablashtirish tavsiya etiladi.

Musika ta'limida logoritmik mashqlar ko'pincha qo'shiq aytish, raqs elementlari, o'yinlar bilan birgalikda qo'llanadi. Masalan, "Ritmni top" o'yini orqali bolalar musiqa ohangiga mos harakatlar bajaradilar; "Qadamlar raqsi" mashqida esa har bir qadam musiqa zarbi bilan uyg'unlashadi. Bunday mashg'ulotlar o'quvchilarning nafaqat musiqiy eshituvini, balki jamoaviy harakat qilish madaniyatini ham rivojlantiradi.

Zamonaviy logoritmik mashqlarni tashkil etishda multimedia texnologiyalari katta ahamiyat kasb etadi. Raqamli musiqa dasturlari yordamida o'qituvchi musiqaning sur'ati, ohangi va ritmini o'zgartirib, mashqlarni individuallashtira oladi. Shu orqali bolalarning har birining rivojlanish darajasiga mos o'quv muhitini yaratish mumkin bo'ladi. Masalan, interaktiv platformalarda logoritmik o'yinlar, harakatni musiqa bilan sinxronlashtiruvchi dasturlar o'quvchilarning qiziqishini oshiradi.

Logoritmik mashqlar bolaning hissiy holatini tartibga solish, stressni kamaytirish va diqqatni jamlashga yordam beradi. Ayniqsa, boshlang'ich sinfda o'qish jarayoni yangi muhitga moslashish, sinfda faol ishtirok etish, diqqatni boshqarish kabi psixologik qiyinchiliklar bilan bog'liq bo'lganligi sababli, logoritmik mashg'ulotlar bu jarayonni osonlashtiradi. Musika va harakat uyg'unligi bolaning kayfiyatini ko'taradi, o'ziga ishonchini mustahkamlaydi va ijodiy fikrlashni rag'batlantiradi.

Pedagogik tajribalar shuni ko'rsatadiki, logoritmik mashqlar muntazam o'tkazilganda o'quvchilarning ritmik sezgirligi, koordinatsiya darajasi, nutq ravonligi va nafasni boshqarish qobiliyatlari sezilarli darajada yaxshilanadi. Shu bois logoritmika boshlang'ich sinf musiqiy tarbiya jarayonining ajralmas qismi sifatida qaraladi.

Xulosa: Boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan olib boriladigan logoritmik mashg'ulotlar musiqiy ta'limning samaradorligini oshirish, bolalarning jismoniy va ruhiy rivojlanishini uyg'unlashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Logoritmik mashqlar orqali o'quvchilar musiqiy ritmni chuqur his etish, harakatni boshqarish, diqqatni jamlash va jamoada faol ishtirok etish kabi ko'nikmalarni egallaydilar. Bunday mashg'ulotlar nafaqat musiqiy qobiliyatlarni, balki psixomotor, emotsional va ijtimoiy jihatlarni ham rivojlantiradi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, logoritmik texnologiyalarni musiqiy ta'lim jarayoniga integratsiyalash o'quvchilarning o'z-o'zini ifoda etish, ijodkorlik, koordinatsiya va musiqiy idrokini sezilarli darajada rivojlantiradi. Har bir mashg'ulot o'quvchi shaxsining estetik didini, ritmik tuyg'usini va jismoniy faolligini uyg'un tarzda shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bois logoritmika faqat musiqiy mashg'ulot emas,

balki shaxsning har tomonlama barkamol rivojlanishini ta'minlaydigan samarali pedagogik metod sifatida baholanadi.

Musiqqa o'qituvchilari logoritmik mashqlarni qo'llashda bolalarning yosh xususiyatlari, individual ritmik sezgirlik darajasi va jismoniy imkoniyatlarini hisobga olgan holda mashg'ulotlarni rejalashtirishlari zarur. Zamonaviy raqamli texnologiyalarni jalb etish, interaktiv o'yin va raqs elementlarini qo'llash logoritmik darslarning samaradorligini yanada oshiradi. Natijada boshlang'ich sinf o'quvchilarida musiqaga muhabbat, estetik zavq va ijodiy tafakkur shakllanadi.

ADABIYOTLAR:

1. Kadirova, Z. Z. (2022). The role of the names of precious stones in the formation of anthroponyms in the Uzbek language. *International Scientific Journal Theoretical & Applied Science*, 1(1), 182-187.
2. Qodirova, Z. Z. (2019). Perifraza obrazli idroq mahsuli. *Ilm sarchashmalari*, 1(1), 54-57.
3. Abdullaeva, B. P. (2022). Use of team sports in physical education activities in preschool educational organizations in our country and abroad. *Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities*, 12, 116-120.
4. Abdullaeva, B. P. (2021). Football as a means of Physical Education. *Current Research Journal of Pedagogics*, 2(08), 72-76.
5. Abdullayeva, B. P. (2022). Physical Education of Preschool Children Cultivate Qualities. *International Journal of Innovative Research in Science Engineering and Technology*, 11(3), 2212-2214.
6. Kadyrova, Z. (2021). The lexical units in the formation of periphrasis (on the example of periphrases in the prose works of Alisher Navoi). *Журнал филологических исследований*, 6(2), 17-23.
7. Kadirova, Z. Z. (2021). Nominativ features of the periphrases. *Scientific Bulletin of Namangan State University*, 2(2), 220-225.
8. Ergashevna, A. M., Nosirovna, M. R., Davlatovna, K. G., & Kurbanovna, N. M. (2021). Innovative and Ecological Approaches in Improving the Professional Competence of Teachers of Medical Education. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 12(8).
9. O'tayev, A. Y. L. (2020). Zamonaviy ta'limda bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining siyosiy tarbiyasi. *Science and Education*, 1(Special Issue 4), 135-143.
10. O'tayev, A. Y., & Eshmanova, N. N. (2020). Ta'lim taraqqiyotida renassansning o'rni. *Academic research in educational sciences*, 7(4), 788-794.
11. O'tayev, A. Y., Eshmanova, N. N., & O'tayev, A. Y. TA'LIM TARAQQIYOTIDA RENASSANSNING O'RNI.
12. Abdujalilova, S. A., O'Tayev, A. Y. L., & Eshmanova, N. N. (2021). PEDAGOGIK TA'LIM INNOVATSION KLASSTERIDA PEDAGOGIK

SINFLARNING MAZMUN VA MOHIYATI. *Academic research in educational sciences*, 2(CSPI conference 1), 11-13.

13. Утаев, А., & Норова, Н. (2019). Олий педагогик таълим муассаларида норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тарғиботини ташкил этиш". *Таълимдаги инновациялар ва ислохотлар контекстида замонавий кластер тизими*.

14. Utayev, A. Y. L. (2020). Political education of teachers in modern education. *Science and Education*.

15. Утаев, А. Й., & Матъякубова, М. Б. (2019). Психологические основы развития речи". *Таълимдаги инновациялар ва ислохотлар контекстида замонавий кластер тизими: муаммолар, ёндашувлар ва истиқболлар*" мавзусидаги илмий-амалий анжуман, 1, 193-194.

16. O'tayev, A. Y. L. (2020). Zamonaviy ta'limda bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining siyosiy tarbiyasi. *Science and Education*, 1.

17. Kushakova, M. N., Akhmedov, B. A., Kushakova, M. S., & Umarova, D. R. Economic Characteristics and Principles of the Formation of the Transport Cluster in the Tourism Sector in the Conditions of the Digital Economy. *Sustainable Development of Transport*, 107.

18. Rakhimov, V. S. (2021). Modern approaches to sports and health tourism training. *Conferencea*, 42-46.

19. Raximov, V. Social functions of physical culture and sports in modern society. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*.–2020.

20. Raximov, V. Innovative approaches to improving quality training specialists in physical education. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*.–2020.

21. Sh, R. V. (2021). Sport va harakarli o'yinlarini o'qitish uslubiyoti (basketbol). O'quv qo'llanma. T.:«Universitet, 188.

22. Рахимов, В. Ш. (2007). Анализ морфо-функциональных показателей у студентов с патологическими отклонениями, проживающих в неблагоприятных экологических условиях. *Фан-спортга*, (3), 38.

23. Utaev, A. Y., & Matyakubova, M. B. (2019). Psychological foundations of speech development. In *Scientific-practical conference" Modern system cluster in the context of innovations and reforms in education: problems, approaches and prospects* (Vol. 1, pp. 193-194).

24. Kadirova, Z. Z. (2021). Alisher Navoiyning nasriy asarlarida insonga xos xususiyatlarni ifodalovchi perifrazalar. *Ilm sarchashmalari*, 2(2), 176-178.

25. Кадырова, З. З. (2021). Некоторые комментарии к интерпретации и противопоставлению аспектов терминов перефразирование и перифраз. *Теоретическая и прикладная наука*, 1(6), 486-489.